

mondatként) értelmezhető szövegeket határozza meg. Mindkét jelenség jól ismert a költészetben, színpadi előadásban, és amint Fónagy meg is jegyzi, voltaképpen a költői nyelvi formák általános poliszémiájának, ambivalenciájának egyik megjelenési módja. Mindez már ismét poétikai tanulság.

Jelentős, úttörő munkának nevezhetjük Fónagy monográfiáját. Rávilágít arra, hogy a költemény hangszíntje bonyolultabb, mint eddig gondolhattuk volna. Érzéseket tud igazolni, olykor számszerűen is bizonyítani. Ezért tanulságos mind a poétikai, mind a fonetikai kutatások továbbfolytatása szempontjából.

Voigt Vilmos

Bakó Endre: Nadányi Zoltán élete és költészete. Berettyóújfalu 1975. 74 l. (Bihari dolgozatok. A Bihari Múzeum közleményei 1.)

Tizenöt évet élt Nadányi Zoltán, a Nyugat „második nemzedékének” jeles költője Berettyóújfalu, s csak dicsérni lehet azt a nemes értelemben vett lokálpatriotizmust, melynek nevében Bakó Endre igyekszik „feltámasztani” az érdemnél kevesebbet emlegetett költőt.

A szerző külön fejezetben ad részletes élet- és pályarajzot Nadányiról, így a művek életrajzi háttere nem mindenütt bontakozik ki a kellő élességgel. Kétségtelen viszont, hogy a minden vonatkozásban oly bőséges anyagot nehéz lett volna más szempontok szerint egységbe foglalnia. Részletesen szól a Nadányi-családról és igyekszik pontosan és érzékletesen megrajzolni azt a személyes környezetet és családi hagyományt, mely Nadányi lírájának egyik forrása volt. Szorgos forráskutatások segítségével egészen IV. László korától követi nyomon az akkor még nagyhatalmú földbirtokos család sorsát lassú hanyatlásáig, melynek végpontjában Nadányi Károly, a költő apja, 1913-ban bekövetkezett halálakor adósságokkal agyonterhelt birtokot hagyott utódaira.

Indokolt ez a visszatekintés, mert részben a meglehetősen zord, értetlen, fukar családi környezet magyarázza Nadányi új és új kísérleteit a ballada műfajában; ez lehetett egyik forrása a Piripócsot oly megsemmisítő gúnyal ábrázoló ciklusnak, s magának a költői ideálnak is, mely a személyiség felszabadításának ígézetében fogant, s leplezetlenül vallotta meg érzelmeit. Nadányi Zoltán nem volt „közösségi” költő, mint nemzedékéből oly sokan. Magával ragadta és vonzásába kerítette az az új életforma, melynek hatása alól

annak idején Ady sem tudta kivonni magát. Ennek az életvitelnek, ennek az érzelmi világnak lett kifejezőjévé, s versei ma is megragadnak pátoszukkal, robbanó líraiságukkal, megélt benső forróságukkal.

Bakó Endre érezhető kegyelettel és szeretettel közeledett az életműhöz, de e jótékony elfoglaltság nem gátolta abban, hogy itt-ott rá nem mutasson Nadányi világgépének hatáira, melyek olykor költészete kiteljesedésének is gátjává váltak. Külön dicséretére válik a szerzőnek, hogy a függelékben közölt kritikai florilegiumban sem csak a dicséző vélekedéseket idézi, hanem a méltatások egymásutánjából is hitelesen, érzékletesen bontja ki, miért értékelték nagyra Nadányi költészetét kortársai, s melyek voltak lírájának azok a pontjai, melyeket mint gyengeségeket mutatott fel a kortárs-közvélemény. E függelék különben ide helyettesíti az ilyen jellegű művekben megszokott bibliográfiai összefoglalót. Bakó Endre majdnem minden lényeges méltatást figyelemmel kísért összeállításakor, s igaza van, amikor arra figyelmeztet, hogy Nadányi több méltánylást, nagyobb elismerést érdemelne.

A verselemzésekben olykor több kitekintést szeretnének a kortárs-költészetre, hiszen csak így válhatnék egyértelműen világossá, hogy nemzedékének valóban egyéni hangú, jelentős lírikusa volt, aki nem tért le útjáról egyetlen pillanatra sem, s akkor is megmaradt az egyén érzelmeinek krónikása, amikor kortársai másfajta ihlettypust éreztek követendő példának a maguk számára. Az idézeteket azonban szerencsésen válogatta meg Bakó Endre: mindig a legjellemzőbb, leghatásosabb részleteket választotta ki mondanivalója illusztrálásául. Nadányi költészetének csúcspontját joggal tette a felszabadulás előtti korszakra, hiszen a költő 1945 után méltánytalanul háttérbe szorult, s éppen akkor támadt meg a gyógyíthatatlan kór, amikor megadatott számára az összegzés lehetősége. A Hét falu kovácsa valóban inkább „melléktermék”, melynek felröppenő részletei általában belevesznek a sematikusan megrajzolt cselekmény egészébe.

Nem kis igénnyel írta Nadányi Zoltán egész életét és költészetét bemutató összefoglalását Bakó Endre. Könyve az irodalomtörténetírásnak is jó figyelmeztető: a kiemelkedő költőóriások mellett nagyobb figyelmet kellene szentelnünk kortársaiknak is, hisz az Ő műhelyükben sok érték, sok szépség várja az érdeklődőt.

Rónay László